

LIFE OF THE SOCIETY

KONINKLIJKE BELGISCHE VERENIGING VOOR CONCHYLIOLOGIE

Voorlopig verslag combi-excursie Succinea & Slak-In-Du van 04 juli 2015 in de omgeving van Sint Margriete, Meetjesland

Deelnemers: Alfred Anthierens, Manu Dumoulin, Guy & Carine Van Cauwenberghe - Van de velde, Tom Ameye, Resy De Meulder, Marc Hansen, Jelle Ronsmans, Franky Bauwens = 9.

Weersomstandigheden: Zon, droog, 30°, Z wind, 1 Beaufort.

Start en woordje uitleg: De jaarlijkse combi-excursie kent een vlot begin. Velen waren benieuwd naar dit onbekend, maar prachtig stukje Vlaanderen. De keuze van het gebied is een lang verhaal en heeft onder ander te maken met een mogelijke vondst van een bepaald slakje te Damme in 2014. Naar aanleiding van de mogelijke, maar nog niet bevestigde, vondst van Basters drijfhorentje *Heleobia stagnorum* te Damme zijn Manu en Alfred in 2014 bodemstalen gaan verzamelen in de streek. Immers volgens de beschikbare gegevens zou in het zoekgebied de laatste levende gekende populatie van deze soort voor Vlaanderen hier geleefd hebben (1988, Boerekreek). Een andere belangrijke reden is dat er in deze omgeving nog geen Najadenonderzoek gebeurd is. Voorafgaand aan de combi-excursie hebben Dominique en Franky nog een verkenning uitgevoerd in het terrein; dit op basis van literatuurgegevens (1978!) en op de verzamelde staalnames van 2014.

In de tabel 2015, Sint Margriete benoemt, staat in de kolom ernaast de vondsten per kilometerhok van 2014. In de tabel Sint Margriete vind je uiterst links het totaal aantal gevonden soorten van beide jaartallen. Nog geen enkele keer is, tijdens het Slak-in-Du project, een gebied zo intensief geïnventariseerd. Echter, indien het minder warm en wat natter zou geweest zijn, dan zouden er nog meer soorten voorkomen in de tabellen.

Dit alles resulteert in een soortenlijst met meer dan 50 soorten en dan nog eens verspreid over 4 verschillende 10x10 kilometer hokken.

Ontstaan van het krekengebied: Tussen de 12e en 18e eeuw is het afwisselend een slikken- en schorregebied. De talrijke krekken, geulen en kanalen in het vlakke vruchtbare polderlandschap zijn het werk van vele mensenhanden. De bodem van het Meetjesland bevat in de middeleeuwen veel turf en om dit bruin goud te transporteren zijn veel krekken gegraven. Wanneer echter een dijk breekt bij een hevige storm, wat meermaals voorkomt, vindt het zeewater langs die krekken vlug zijn weg naar het binnenland. Pas in de tweede helft van de 18e eeuw is het gebied terug volledig ingepolderd. Wie iets meer wil weten over de geschiedenis van dit krekengebied:

http://mijnplatteland.com/meetjesland/st_laureins/index.php

Vandaag zie je nog sporen van verzilting in de grachten aan bijvoorbeeld planten zoals Valse voszegge *Carex otrubae* en Zilte rus *Juncus gerardii*. Maar ook het waterstaal genomen bij de Roste Muis heeft een groot zoutgehalte namelijk 3 pSu of ‰. De hoogste waarde door Slak-in-Du gemeten in vier jaar. Mogelijk speelt de droge periode ook wel een rol bij deze hoge zoutwaarde. Net in deze kreek wordt dan ook het Opgezwollen brakwaterhorentje *Ecrobia ventrosa* zo massaal gevonden dat er twijfel bestaat of het wel allemaal oude of holoceen exemplaren zijn. Levende werden echter niet waargenomen; waarschijnlijk zijn de deelnemers zelf verrast geweest door de vele brakwaterslakjes.

Het natuureservaat de Vrouwkenshoekkreek: Dit reservaat wordt beheerd door Natuurpunt afdeling

Meetjesland en is onze eerste stop. Wij bemonsteren deze kreek, gezien van op de Langeweg aan de westzijde van de weg (= de oostzijde van Sint-Margriete - Blokkreek - Kantijne (3470A) en de oostzijde van de Langeweg (=het Sint-Margriete - Blokkreek - Vrouwkeshoekkreek (3470B)). Gezien beide krekken met elkaar verbonden zijn, is het voor de auteur makkelijker om in de tabel respectievelijk te spreken over Vrouwkeshoekkreek West en Oost.

Net zoals anders tijdens excursies verspreiden de deelnemers zich naar eigen believen zowel links als rechts van de weg. De meeste beginnen echter te zoeken aan de oostzijde van de weg. Waarschijnlijk worden ze aangetrokken door de talrijke bloeiende Gele plomp *Nuphar lutea* in de kreek.

Het doel van de Sucinnea's, namelijk het opsporen van Najaden, is bij de eerste rakelpoging al een feit. De eerste vispogingen leveren enkele dode doubletten op van de Gewone zwanenmossel *Anodonta cygnea*. Wat later vist Guy, inmiddels tot aan de bovenste grens van zijn waadpak in het water staand, serieuze levende volwassen zwanenmossels uit het water. Bekijk hiervoor de sfeerbeelden, <http://www.konbvc.be/pdf/verslagen/04-07-2015.pdf>, pagina 2 links.

14 soorten zoetwatermollusken worden in de kreek aan de oostzijde van de weg gevonden.

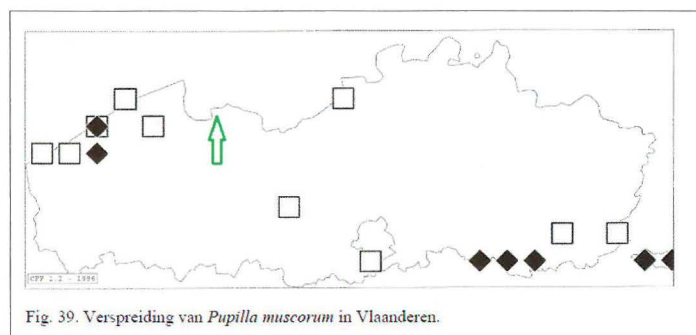
De groep onderzoekt dan samen de westzijde van Lange weg, het Vrouwkeshoekreservaat in. De bodem van de weide voelt droog en hard aan, maar toch worden, onder een stuk schors, 2 soorten naaktslakken door Alfred ontdekt. Uit deze kreek worden nog eens een negental zoetwatersoorten waargenomen die aan de andere zijde van de weg niet gemeld zijn waaronder een juveniel doublet van een Vijvermossel *Anodonta anatina*. Bizar dat de Vijvermossels aan de oostzijde in 2015 niet gezien worden en in 2014 wel. Zou een verschil van een honderd meter dan toch een andere soort kunnen opleveren? Langs de Lange weg worden zowel West als Oost een tiental landslakken genoteerd. Enkele leden doen nog een poging om een bodemstaal te verzamelen uit het bosje naast de weg, maar geven hun poging vlug op als blijkt dat de grond door de droogte en warmte praktisch versteend is.

De tijd staat echter niet stil en de groep verplaatst zich naar een volgende halte: de Roste Muis. Eenmaal aangekomen worden de boterhammetjes aan de wagen opgeknabbeld want het restaurant heeft geen toelating om het lunchpakket te eten op het terras. Eenmaal de magen gevuld beslissen we toch om eerst iets te drinken en pas dan verder te doen.

De Roste Muis: Zie de foto's uiterst rechts op pagina 3 van <http://www.konbvc.be/pdf/verslagen/04-07-2015.pdf> om een impressie te krijgen van deze kreek.

Opvallend voor deze plaats zijn de zeer grote aantallen van het Opgezwollen brakwaterhorentje *Ecrobia ventrosa* en het hoge zoutgehalte van het water. Het Meetjesland mag dan 200 geleden nog onder invloed van de zee gestaan hebben, de enorme aantallen van de Opgezwollen doen toch verbazen. Een andere niet alledaagse soort is de Slaapslak *Aplexa hypnorum*. In deze kreek worden een 19 tal soorten zoet- en brakwatersoorten waargenomen

Een andere onverwachte soort, in deze natte polderstreek, is het Mostonnetje *Pupilla muscorum*. Zie het verspreidingskaartje uit de Gedocumenteerde Rode lijst en naamlijst van de landslakken van Vlaanderen en Brussel (2006) pag. 168. De groene pijl duidt het onderzochte gebied aan. Waarschijnlijk is de verspreiding van het mostonnetje onvoldoende gekend. Dit blijkt ook uit volgende link: <http://waarnemingen.be/soort/maps/20040?from=2000-08-27&to=2015-08-27>

Niet meer dan 6 van de 12 gevonden landslaksoorten uit deze zilte kreek komen uit de staalnames. Wegens het warme weer hebben de landslakken zich blijkbaar diep verstopt want er worden er die dag echt weinig gevonden. In de kreek nabij de Roste Muis is ook nog een brakwatersteurgarnaal *Palaemonetes varians* en vermoedelijk enkele Tiendoornige stekelbaarsjes *Pungitus pungitus* waargenomen.

Nog een andere marien gegeven. 200 jaar na het inpolderen zijn er nog steeds Platte slijkgapers *Scorbicularia plana* in levenshouding in de rand van de oever te vinden, net zoals Brakwaterkokkel *Cerastoderma lamarcki* en/of Gewone kokkels *Cerastoderma edule*.

Laatste halte: Het Leopoldkanaal. Dit kanaal oogt niet al te proper, maar Marc zet door en sorteert een 16-tal verschillende soorten zoetwatermollusken. Knap, want de meeste van ons kijken toch met een scheef oog naar het zwarte water.

Naaktslakken: Slechts twee soorten komen voor in de tabel. Met temperaturen van meer dan 30 graden is dit niet verwonderlijk.

Besluit: Echt uitzonderlijke vondsten zoals de Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* zijn er in het onderzochte gebied niet gevonden. Belangrijk, vind de auteur toch, is dat de Gladde schijfhoorn *Gyraulus laevis* in elke kreek gevonden wordt. Aan de kust is deze soort pas dit jaar door de Slak-in-Du'ers gevonden in Middelkerke. Voor het eerst wordt ook de Kleine erwtenmossel *Pisidium henslowanum* genoteerd. Het vermelden waard zijn de talrijke Opgezwollen brakwaterhorentjes, de Slaapslak, de Mostonnetjes en 1 oude Brakwatermossel *Mytilopsis leucophaeata*.

Vondsten: In totaal, voorlopig, 58 soorten. Dit is een magnifiek resultaat; dit niet alleen dankzij de intensiviteit, maar ook door de gedrevenheid van een groep gemotiveerde liefhebbers van de slakkenwereld. Veel onderzoek met veel ogen en handen bewijst dat er veel gezien en gevonden kan worden. "Ik kwam, zag en vond."

Bodemstaal: alle bodemstalen zijn onderzocht.

Dank: Bijzondere dank aan Wim Slabbaert (ANB) voor het aanleveren van de gegevens, kaarten en de vlotte medewerking. Dank aan alle deelnemers voor het aanstekelijke enthousiasme en het aanleveren van de vele vondsten. Het was een tropische dag met een gepaste afsluiter.

Datum: 2015-07-04
 Waarnemer
 Provincie
 Gemeente
 Straat/locatie
 Versie 30-12-2015

Uur : 09 tot 15 uur
 Slak-In-Du
 Oost-Vlaanderen
 Meetjesland
 Krekeengebied
 Sint-Jan-In-Eremo
 Sint Margriete

10X10 hok
 10X10 hok
 Weer Zon, 30°, O wind, 1-2 Beaufort
 Bodem
 Begroeiing weiland

ES 37 + ES 48 + 47

Sint-Jan-In-Eremo
 Km hok ES 47

Landmollusken

	RL 2006 na 1985	RL Status	2014	Km hok ES 37		2014+2015	2014	Km hok ES 48		2014	ES 47
				Sta 7 West	Sta 7 Oost			Sta 10	2014+2015		
Temp/Ph/Zout (pSu of ‰)				3.533	3.534			3.586			3.582
				21,3/7,69 / 0,8507				21,2/7,89 / 3,1390			geen staal
1 Carychium minimum	ALG	LC						E O			
2 Carychium tridentatum	ALG	LC			2 V			2 V NTB			EV
3 Succinea putris	ALG	LC	X	EL + V	2 O		X	EV + O			
4 Oxyloma elegans/sarsi	NG	EN	X					juv 3 O + 1 V NTB			
5 Cochlicopa lubrica	ALG	DD	X				X	2 + 1 juv V		X	
6 Vallonia costata	ALG	LC	X		3 V		X	EV + O		X	EV
7 Vallonia excentrica	NG	NT						EV		X	
8 Vallonia pulchella	NG	VU						EV + O NTB		X	
9 Pupilla muscorum	NG	NT						EV + juv + 1 O			
10 Vertigo antivertigo	G	CR	X								
11 Vertigo pygmaea	NG	NT	X		1 O			2 O			
12 Punctum pygmaeum	G	NT			1 V						
13 Discus rotundatus	ALG	LC			EL + V						
14 Vitrea contracta	NG	LC	X								
15 Vitrea crystallina	ALG	LC	X								
16 Zonitoides nitidus	ALG	LC	X		1 V		X	2 juv V		X	
17 Oxyloma draparnaudi	ALG	LC			EL						EV
18 Aegopinella nitidula	ALG	LC			1 L + 1 V						
19 Nesovitrea hammonis	ALG	LC	X				X	2 V		X	
20 Trochulus hispidus	ALG	LC	X		EL	2 O	X				
21 Cepaea nemoralis	ALG	LC			3 O						EV
22 Cornu aspersum	ALG	LC			1 L						

Naaktslakken

	RL 2006 na 1985	RL Status	2014	Km hok ES 37		2014+2015	2014	Km hok ES 48		2014	ES 47
				Sta 7 West	Sta 7 Oost			Sta 10	2014+2015		
1 Deroceras reticulatum	ALG	LC			2 L						
2 Arion rufus / vulgaris ADULT	NG/ALG	LC			3 L						

Zoetwatermollusken

	RL 2006 na 1985	RL Status	2014	Km hok ES 37		2014+2015	2014	Km hok ES 48		2014	ES 47
				Sta 7 West	Sta 7 Oost			Sta 10	2014+2015		
1 Anodonta anatina anatina			X	4 Do							1 L juv
Anodonta cygnea juveniel				1 juv Do				1 frag NTB			
2 Anodonta cygnea cygnea				AL	AL						EL
3 Bithynia leachi			X	3 juv L NTB							1 juv ?
4 Bithynia tentaculata			X	AL + 3 juv L	AL		X	V 1 juv NTB + 1 RAAR			AL
5 Heleobia stagnorum (*)			?					ong 30 ME ? NTB			
6 Potamopyrgus antipodarum GEW/GEK			X	AL + 4 juv V	AL		X	EV / 2 V			AL
7 Ecrobia ventrosa (*)	VU in NL		X	1 LEV + O ME ?	EV + O ME ?		X	MV + O ME ?			EV + O ME ?
8 Peringae ulvae (1)			X				X	7 O ME ?			
9 Mercuria confusa/anatina								1 ME ? NTB			
10 Valvata piscinalis			X				X				
11 Acroloxus lacustris			X	AL + 1 V	AL		X	AL			AL
12 Galba truncatula			X	2 juv V			X	A + juv V + O			
13 Stagnicola palustris			X	2 V + 1 juv			X	A juv O + V			
14 Radix auricularia			X	EV			X	A juv V			
15 Radix balthica			X	EL	EL		X	A juv V + EL			EL
16 Physa fontinalis								1 V			
17 Haitia acuta			X	AL + E juv V	AL		X	AL + juv			AL + juv
18 Aplexa hypnorum	R W BE							3 juv V			
19 Planorbis planorbis			X								AL
20 Ferrissia fragilis			X								
21 Anisus leucostomus			X	2 L			X	EV + juv			
22 Anisus vortex								A + juv V			
23 Gyraulus albus			X	EL	EL			EV			EL
24 Gyraulus laevis				AL	AL		X	AL + juv V + O			AL
25 Gyraulus crista			X	AL	AL		X	AL + juv V			EL
26 Gyraulus crista spinulosa											
27 Gyraulus crista scalaride											
28 Hippeutis complanatus			X	2 V							
29 Segmentina nitida				AL	AL						AL
30 Musculium lacustre			X	EL + juv Do	EL						
31 Pisidium amnicum											
32 Pisidium nitidum											
33 Pisidium casertanum			X	AL	AL						AL
34 Pisidium henslowanum					AL						
35 Dreissena polymorpha			X								
36 Mytilopsis leucophaea											1 O
37 Cerastoderma lamarcki (*)								E juv LK			

Mariene soorten Weekdieren

	2014	ES37	Km hok ES 37		2014	Km hok ES 48		2014	ES 47
			Sta 7 West	Sta 7 Oost		Sta 10	2014+2015		
1 Scorbicularia plana									
2 Cerastoderma edule									

Ander

Palaemonetes varians	Brakwatersteurgarnaal
Pungitius pungitius	Tiendoorlijke stekelbaars

1 L
EL (?)

Legende
 RL 2006 = GEDOCUMENTEERDE RODE LIJST EN NAAMLIJST VAN DE LANDMOLLUSKEN VAN VLAANDEREN EN BRUSSEL

ALG = ALGEMEEN IN VLAANDEREN
 NG = NIET GEMELD NA 1985 AAN DE OOSTKUST
 G = GEMELD

NG - NL = niet gemeld en niet op de lijst
 (*) = brakwatersoort
 (1) = euryhalie mariene soort

LK = Losse klep
 E = Enige <10
 A = Algemeen >10 en <50
 M = Massaal >50

1 = Slechts één exemplaar = huisje
 L = Levend
 V = Vers
 O = Oud
 Do = doublet

juv = juveniel
 Fr = fragment
 LK = losse klep

NTB = nog te bevestigen
 NB = niet bevestigd
 F = Fossiel
 ME = Middeleeuwen of Holoceen